

Az én május elsejém

Természetesen, május elseje közösségi élmény. Másként nem létezik, nincs értelme. Mégis, a közösségi élmény is emberek, *egyének* közös élménye.

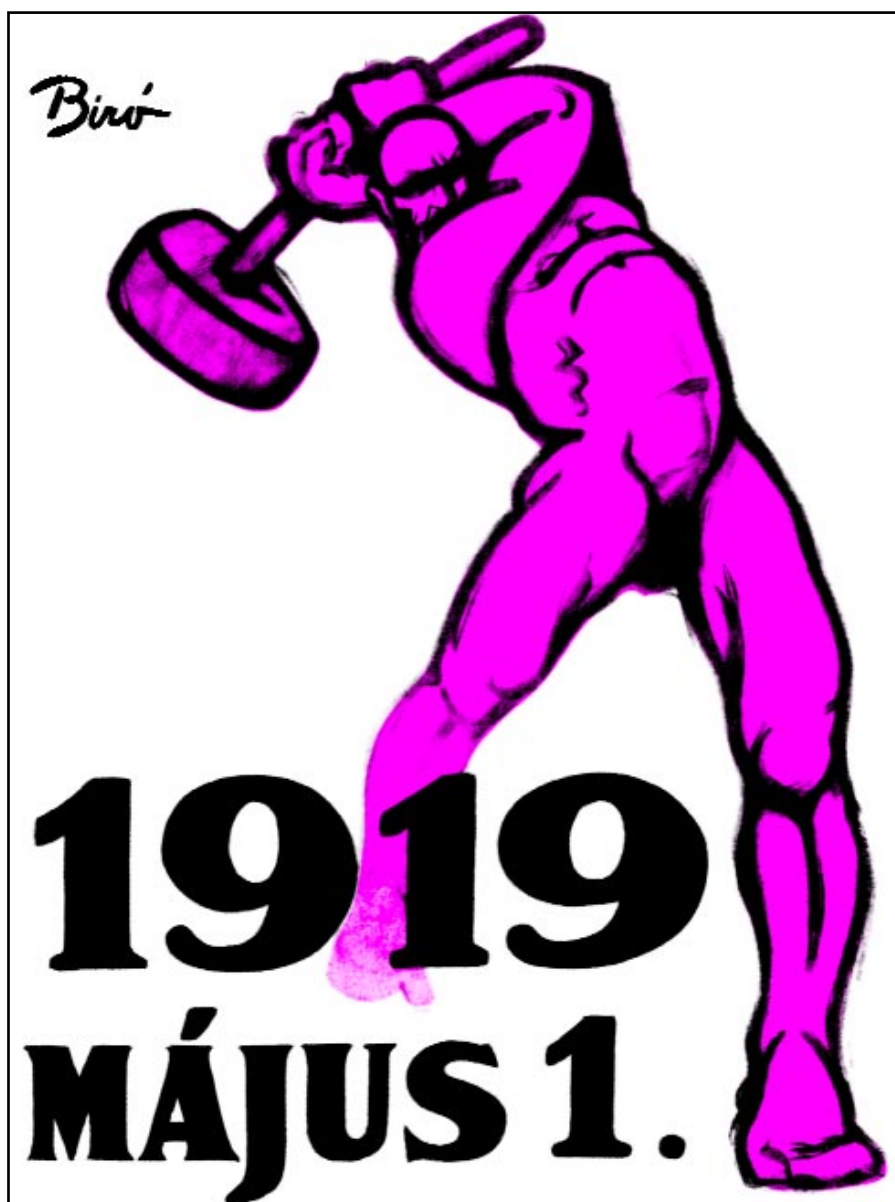
Társaságunk ezért most – a Fáklya ünnepi számában – elsősorban május elsejének erre, a másik oldalára helyezte a hangsúlyt. Társaságunk egyik alapító tagja (nem titkolt büszkeséggel említem, feleségem) javasolta: Társaságunk tagjai, szimpatizánsai írjanak *legemlékezetesebb május elsejei élményeikről*.

Biztos vagyok abban, hogy aki megismeri a közölt írásokat, igazolva látja a kezdeményezés értelmét. S nem csak a most közölt emlékekre gondolok. Számítunk arra, hogy mások is kedvet kapnak május elsejei – és más – közösségi élményeik megfogalmazására és ezekből a további számokban is tudunk majd közölni.

Bár a címben szereplő *én* nem elsősorban magamra vonatkozik, természetesen nekem is vannak élményeim. Elevenem él bennem, ahogyan tizenévesen szülővárosomban rácsodálkoztam az addig számomra ismeretlen színes rendezvényre. Később egyetemistaként vettem részt a fővárosi felvonulásokon. Külön szép emlékem, amikor népesedő családom tagjaival mentem együtt.

Megmaradt emlékeimben az is, hogy éveken keresztül egy érces hang üdvözölt bennünket a Dózsa György úton, a Felvonulási-téren mikrofonon keresztül. Akkor persze fogalmam sem volt arról, hogy a hang tulajdonosában Társaságunk egyik mai alelnökét tisztelhetem. Ha kérem, ő is írjon erről, csendesen elhárítja: „nem tettem én semmi különösöt”. Köszönet neki és vele együtt azoknak, akik névtelenül, önzetlenül dolgoztak azért, hogy nagyon sokan gondtalanul ünnepelhesünk!

Természetesen, tudom, hogy május elseje élményében nemcsak az fűz bennün-

Biró Mihály (Bp.,1886-Bp.,1948) festő, grafikus, szobrász. Budapesten, Berlinben és Londonban végezte tanulmányait. Külföldön már sikert ért el 1910-ben a The Studio plakátpályázatán első díjat nyert. Hazatérve szociális, agitativ plakátjaival tünt fel. A legismertebb és történelmileg emblematikus értékű plakátja a Népszavának készített kalapácsos munkás. E volt 1919 május elseje ünnepre hívó plakátja is. Számos sikeres

kiállításra volt. A Tanácsköztársaság idején a plakátügyek kormánybiztosa volt. A bukás után Bécsbe emigrált, ahol számos grafikájával hívta fel a figyelmet a horthista fehérterrorra. A náci terjeszkedés elől Amerikába költözött ahonnan a felszabadulás után súlyos betegen tért ismét haza. Biró Mihály méltó arra, hogy nevét a magyar baloldal és a magyar szociáldemokráciát örökül vallók tisztelettel megőrizzék.

ket össze, hogy örülünk egymásnak és a természet megújulásának. Május elseje varázsa – amelyet a különböző nemzedékek, egyének is változó módon élnek meg, - egy jobb világ vágyában, a kizsákmányolást, a megaláztatást, a gyűlölködést tagadó társadalomért folytatott küzdelemben gyökerezik. Nem felejthetjük, hogy május elseje egy – a munkások jogaiért

indult – megmozdulás véres eltiprása eleni tiltakozás napjaként honosodott meg. (Erről közlünk egy 1910-ben írott cikket.) Ha felejténénk, keményen figyelmeztetnek minket a mindennapi létbizonytalanság, kiszolgáltatottság gondjai.

A mai idősebb nemzedékek tulajdonképpen szerencsések. A mi életünk meghatározó élményei a felszabaduláshoz, az

új élet reményéhez, a népiünnepéllé váló május elsejékhöz kötődnek. Ez érződik a most közölt visszaemlékezésekben is.

Szeretném remélni, hogy unokáink a majdani május elsejéken a dolgozó, alkotó emberek jogaiért folytatott küzdelmeket csak történelmi emlékként idézik majd fel!

Aggod József

1945 - életem első szabad május elsejéje

Talán fiatalságomnál, s a megelőző, számomra is, igen nehéz 42-44-es viharos évekhez mérten is, a legnagyobb élményt a május elsejék közül az 1945-ös jelentette. Ez 26 év, 1919 óta, ismét a munkásmozgalom, és a dolgozók valóban *szabad* május elsejéjét hozta el. Én még sohasem vettem részt addig *félmillió*s hatalmas baloldali tömegtüntetésen, melynek élményében részem lehetett a budapesti Hősök-terén. Az akkori, háborúban lerombolt, közlekedés nélküli Budapesten, végeláthatatlan csoportos sorokban gyalogosan hömpölygött a tömeg Csepelről, Angyalföldről, Újpestről, Kispestről, valamennyi városrészből, olyan táblákkal, dekorációkkal, mint, hogy „Lesz magyar újjászületés!”, „Föld, kenyér, szabadság!”, „Munkásegységet, munkás-paraszt szövetséget!”, „Újjáépítjük országunkat!”, „Jövönk az ifjúság!” és így tovább.

Mi, „ifik” a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség Vörösmarty-téri székháza előtt gyülekeztünk, s vonultunk végig az Andrassy úton zenekarral, énekszóval. Én, mint az országos vezetőség kultúrfelelőse, a Budapesti Nemzeti Bizottság ifjúsági titkára, a fiatalok kulturális programjai megszervezéséért voltam felelős, s bizony volt program bőven.

Nagygyűlés a Hősök-terén

A nagygyűlést a Hősök-terén *Kossa István*, a szakszervezetek főtitkára nyitotta meg a munkásegység, a dolgozók összefogása, a nemzetközi szolidaritás jegyében. Beleszólást követelt a munkásoknak, s a dolgozóknak az ország és a helyi vezető testületek, a termelés ellenőrzésébe.

Az európai háború befejezése előtt voltunk, napok kérdése volt Berlin eleste. Május elseje előtt a két munkáspárt közös levelet intézett a munkásmozgalom tagjaihoz, melyben többek között ilyenek állottak: „Minél szorosabb ez az összefogás, annál gyorsabban takaríthatjuk el a romokat, s annál biztosabban foghatunk az új, erős, népi Magyarországot felépíté-

séhez. Minden közös célkitűzésünket valóra tudjuk váltani, ha az előttünk álló nagy és nehéz feladatok felismerésében az eddigieknél szorosabban dolgozunk együtt. Mindenütt a városi közgyűlésen és a községi képviselőtestületekben, a nemzeti bizottságokban, az üzemi bizottságokban, a földigénylők között az eddiginél szorosabban kell fogni az együttműködést. Nyomatékosan fel akarjuk hívni a figyelmet a szakszervezetekben folytatandó közös munka fontosságára... Külön fordulunk azokhoz a szociáldemokratákhoz és kommunistákhoz, akik az elmúlt 25 év során nem egyszer állottak egymással szemközt, s akiknek emiatt most nem könnyű kéz a kézben együtt haladni. Ezeknek az elvtársaknak meg kell érteniük, hogy ha azt az álláspontjukat, ami annak idején a 10-15-20 év előtti viszonyok folyománya volt, fenntartják, úgy az ma, a gyökeresen változott viszonyok mellett súlyos kárt okoz nemcsak a munkásmozgalomnak, de az egész nemzetnek. Jusson eszükbe, hogy a Kommunista és Szociáldemokrata Párt a közös üldöztetés napjaiban, a legszörnyűbb fasiszta terror idején már helyesen rálépett a szoros együttműködés útjára. Tekintsenek szét a világon, s látni fogják, hogy másutt is az erők összefogása jegyében harcolnak a népek munkáspártjai.” Ebben a szellemben szóltak a budapesti nagygyűlésen, s az ország más helyeiben is mindenütt a két párt, s a szakszervezetek, a parasztság, a progresszív értelmiségiek szónokai.

Majális

De az ünnep nemcsak felvonulásból és gyűlésekből állott. A budapesti május elseje külön színfoltja volt a *gyermek*ek ingyenes szórakoztatása a vurstliban, és az állatkertben, amelyet közvetlenül már mi, az ifjúsági szervezetek rendeztünk. Délután a közeli *Millenáris sportpályán* izgalmas versenyeket szerveztünk, amelyen külön büszkeségünk volt, hogy a 100 méteres síkfutást a válogatott Fekete Ilona

nyerte, a MADISZ atlétája, a 3000 méteres távon pedig a Munkás Testező Egyesület (MTE) legendás távfutója, Kelen József győzött. Az MTE tornászok bemutatták híres gúla-gyakorlataikat. Majd megmérkőztek a Vasas és a munkásválogatott labdarugói, amelyben természetesen a bajnokságban szereplő rutinosabb Vasas győzött 2:0-ra. A sportműsort *a munkás-, és ifjúsági kultúregyüttesek* követték szavalatokkal, jelenetekkel, énekkari, zenei, és népi táncbemutatókkal.

Számomra külön örömet okozott, hogy május elsején jelent meg a MADISZ lapjának, a *Magyar Ifjúságnak első száma* – Ságvári Endrére is emlékezve - az *ifjúsági összefogás jegyében*. Ugyancsak ekkorra sikerült kiadni a „*Fel hát magyarok egy jobb reménységre*” című válogatást az ifjúsági csoportok összejöveteleinek segítségével: elsősorban a földreform támogatása érdekében, melynek címe Dózsa György fennmaradt ceglédi beszédének kezdő mondatait követte. A válogatás, mely nevemhez fűződő első nagyobb kiadvány volt életemben, többek között tartalmazta: Petőfi, Ady, Illyés Gyula idevágó verseit, az eseménynek megfelelő mozgalmi és népdalokat, a mártíriumot szenvedett Sárkózi György: Dózsa c. drámáját, s útmutatást adott az „ifi-napok” megrendezéséhez.

A nemes *kultúra* kiemelkedő szerepet játszott az 1945-ös május elseje megünneplésében. A megelőző napon a munkáskultúra jegyében színvonalas előadást adtak az Operaházban nem kisebb művészek, mint Bajor Gizi, Basilides Mária, Medgyasszay Vilma, Palló Imre, Major Tamás és mások közreműködésével. Május elsején pedig este ugyanitt műsorra tűzték Bartók Béla és Balázs Béla vezetésű táncjátékának előadását, „A fából faragott királyfit”, s más klasszikus zeneműveket Ferencsik János vezényletével.

A szovjet hősök emlékművének avatása a Szabadság-téren

A nap kiemelkedő eseménye volt még ➔

a felszabadító szovjet hősök emlékművének felavatása a Szabadság-téren, melyen Malinovszkij marsall, a magyarországi hadműveletek egyik vezetője mondott beszédet, kiemelve az antifasiszta világkoalíció harcosainak történelmi érdemeit Európa békéjének megteremtésében. Az ünnepségen jelen voltak, s röviden szóltak Dálnoki Miklós Béla vezérezre-des, miniszterelnök, Tildy Zoltán, a Bu-

dapesti Nemzeti Bizottság elnöke, a Kisgazdapárt vezetője, Csorba János Budapest kisgazdapárti polgármestere is. Jelen volt a Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontban tömörült pártok több vezetője, köztük Supka Géza, történész, muzeológus, a Polgári Demokrata Párt elnöke is, s a kormány több tagja, így emlékezem szerint Gyöngyösi János kisgazdapárti külügyminiszter, Erdei Ferenc parasztpárti

belügyminiszter, Vörös János honvédelmi miniszter és mások. Az emlékmű avatásán részt vettek a magyarországi Szövetséges Ellenőrző Bizottság angol és amerikai missziójának képviselői is.

Nem csoda, hogy mint 19 éves fiatalembernek, ez a nap életem egyik legfel-emelőbb emléke maradt.

Széchy András

a Május Elseje Társaság örökös tagja

A Május Elseje Társaság a baloldali összefogásáért

A mai magyar belpolitikai helyzet felháborítja a baloldali társadalmi-civil szervezetek tagjait is, és a tapasztalt állapotok megváltoztatását igénylik, követelik hazánk, népünk érdekében. Elegük van az ígéretésekből, az átverésekből, a populisták, agresszív, rasszista, antiszemita jobboldali fenyegetésekből. Nem értenek egyet azzal, hogy a gazdasági nehézségekből, a költségvetési hiányból való kilábalás, a reformok terheinek nagy részét újra az alacsony keresetű, szegény tömegek, kis vállalkozók nyakába varrják, de a hasznát a nagy vagyonosok aratják le. Felismerték, hogy jogos követeléseik megvalósítását csak a baloldal, sok éve hangoztatott összefogása és eredményes fellépése útján érhetik el Ennek számtalan alkalommal - az utóbbi hónapokban egyre erőteljesebben - adtak hangot.

A baloldali összefogás igénye nem új gondolat. A rendszerváltás óta számtalanszor felmerült. Sajnos eddig képtelenek voltunk hatékony tevékenységre váltani. A Május Elseje Társaság örökös tagjai által vezetett veterán klub februári rendezvényén élesen merült fel az összefogás igénye. Ezért kezdeményeztünk Dr. Kemény Csabával együtt találkozót néhány baloldali szervezet, társaság képviselőivel.

A megbeszélésen *hogyan tovább kapitalizmus, hogyan tovább baloldal* alap gondolatához kapcsolódóan terjesztettem elő rövid értékelést. Szóltam a baloldali szervezetek az összefogás érdekében tett eddigi erőfeszítéseiről, az igényekről és lehetőségekről. Kiemeltem, hogy az eltelt 10-15 évben értékes szellemi tevékenység, eredmény, kapacitás teremtődött meg a baloldali társadalmi-civil szervezetekben. Ez azonban jórészt elveszett a belső erjedésben, vitákban. Nem sok hatása volt a tömegek között végzett munkában. Nem lebecsülve a megteremtett értékeket, sajnos keveset léptünk, jutot-

tunk előre társadalom-politikai téren, a dolgozók mozgalmi tevékenységének szervezésében, a baloldali célok megvalósítása érdekében.

Kifejtettem, hogy az összefogás nem összeolvadás, nem önfeladás, hiszen minden baloldali szervezetnek önálló célja, tevékenységi területe, meghatározott rendeltetése, saját hagyományai vannak. A társadalmi élet különböző területeit, tevékenységeit fogják át, de azonosak baloldali szellemiségükben, elkötelezettségükben. Aláhúztam, hogy a megbeszélés a hangos együtt gondolkodás elindítását irányozza elő, lehetőséget nyújt arra, hogy felelősséggel végig gondoljuk tagjaink és a társadalom jelentős tömegének állásfoglalását a jelenlegi helyzetben, igényt az összefogásra, az együttes fellépésre.

A Május Elseje Társaság küldöttségének álláspontját húzta alá Dr. Orbán Péter főtitkárunk: A gondolkodásra időt kell hagyni, és folyamatosan bevonni a többi baloldali szervezetet is, senkit sem kirekeszteni.

Legszebb május elsejém a „pékmanók körében”

Azt a május elsejét, míg élek nem felejttem. Tulajdonképpen már április közepén a kezdetét vette. Édesapám elég nagyinak tartott, hogy megossa velem a nagy titkot, amiről addig szinte szót sem szólt. Tulajdonképpen elég mulatságos is volt, az édesapám pék – vagy ahogy akkoriban hívták: sütőmunkás – mégis, amit a kenyérről tanultam, mind az óvodában ragadt rám. „Amíg búzamazgából kenyér lesz” – volt valami efféle témaköre akkoriban az óvodásoknak. No abból megtudhatta minden hozzám hasonlatos fővárosi lurkó, hogy meg kell becsülni a kenyeret, nem szabad csak úgy szertehajigálni, bele a kukákba, mert nagyon sok ember izzadsága teszi szentté. (Bár jobban meggondolva, ez a szó így

Úgy gondolom, hogy nagy kompromisszumkészség, türelem, egymás elfogadása, megérteni akarása, alázat a felismert és elfogadott cél érdekében, erős akarat szükséges célunk valóra váltásához.

A továbbiakban gondolni kell egy minimális program kialakítására, ha az összefogás realitását, időszerűségét, célját elfogadjuk. Dr. Széchy András történész, Örökös Tagunknak a „A baloldali együttműködés - a demokrácia megvédésének és továbbfejlesztésének előfeltétele” című dolgozata alapja lehet a minimális programnak.

Az első hangos együtt gondolkodást célzó megbeszélés biztató lépést jelent! Május elseje közös ünneplése is lendületet adhat ehhez.

Reménykedjünk!

Tóth Lajos

*a Május Elseje Társaság
Örökös Tagja*

aligha hangzott el, a tanulsága azonban nagyon is ez volt az elbeszélte történeteknek, igaz meséknek.)

A magvetőtől egészen a Közértekig kísérhettük nyomon: mi mindent tesznek hozzá a munkás kezek a mindennapi kenyérünkhöz, kiflinkhez.) Kellott ércbányász, olvasztár, vasmunkás, kovács, hogy elkészülhessen a kapa, kasza, sarló. Kellott gépállomás, gépész, traktorista, teherautós, s olyan sofőr is, aki a gyelekszájjal kimondhatatlan kombájnokat (a cséparatógépeket) vezetett csapáson. Kellottak a télesztágok is, akik használták e tömördek szerszámot és különleges masinákat.

Emlékszem, hogy amikor már azt hittem mindent tudunk, még csak akkor jöt- ➔

tek a kútfúrók és vízműves és csatornás emberek, kemencekészítők, gázgyárosok, szénbányászok, villanyosok, molnárok, a pékek, majd újra sofőrök, boltvezetők, eladók ... Lassan kiderült nincs is senki már a nagycsoportban, akinek az apja, anyukája valami módon ne kellett volna ahhoz, hogy elkészüljön az a nagy karéj illatos kenyér, amire jobb hűján a hagymás zsírt kentük reggelente.

A kenyérgyárban, apu munkahelyén

Egyszer aztán azt mondta apu, hogy délután elvisz magával a kenyérgyárba. Általában mindig éjszakás volt, többnyire dagasztást is vállalt, mert azért többet fizettek. Kellett a pénz: ketten voltunk testvérek. Az anyukám majd odajön értem – állapodtak meg előző este. Átöltözött hófehér ruhába, leültetett egy távoli küsszékre s onnan figyelhettem őt és kollegáit. Mókás fickók voltak, egyikük lisztesebb volt, mint a másik, mintha mindegyikük fehér álarcot vett volna magára. Szörnyen meleg volt. Ott sűrűgtek a nagy platnis kemencék körül. Nézem apukámat. Előbb az alsó platnit húzta ki, s egy iszonyatosan hosszú nyelű péklapáttal minden egyes vekninek alányúlt, s megcsúsztatta picit. Majd a vasrúddal visszatolta, s a középső platnit húzta ki. Erről ugyanavval a péklapáttal egy néni által odatolt kocsira szedte a legalább száz kisült kenyeret. Egyetlen mozdulattal fel, egyetlen mozdulattal át – döbbenet néztem őt is, a mellette levő kemencéknél pont ugyanígy dolgozókat is. Aztán jött egy következő néni, s apukám az ő általa odatolt emeletes kocsiról egyesével szedte le a szakajtókat, verte oda a lapáthoz s tolta be a kemence torkába, csúsztatta a kemencefiókra. A felső lap is sorra került. Azt kihúzva egy néhány vágást ejtett villámgyorsan az ottani kenyérkezdeményeken s tetejüket megkente egy ecsettel, s már tolta azt is vissza. És ez így ment végtennek tűnő egymásutánban. Hihetetlen vörös volt minden péknek az arca bőre. Patakokban izzadtak. (Lám csak, állapítottam meg magamban, igaza volt az óvónéninek: sokat kell izzadni a kenyérért. El is döntöttem azon nyomban: dehogyis dobom ezután a kukába a héját.) A pékek eközben fütyörésztek, meg alighanem káromkodtak is, mert számtalanszor elhangzott: ne a gyerek előtt! Itt van a Lali fia, figyelj már a szádra!

Aranyosak voltak a többi pékek, mind bemutatkoztak, megkérdezték, hogy szeretem-e a peracet, a kiflit. Sütnek ők nekem, csak jöjjen én is május elsejére. De ott legyél, ám kiskomám! – mondta

az a mókás bácsi, aki nem sokkal előtte egy vödör vizet öntött a saját fejére. Elhosszad ám, Lali! – fenyegette meg ujjával az édesapámat. Guriga bácsi (vagy ahogy apuék hívták: Gujiga, mivelhogy igencsak selypített az öregúr) odajött hozzám és apámat dicsérte. Azt mondta, hogy többet ér valamennyiüknél. Meglátszik – mondta –, hogy pékinas és péksegéd is volt korábban, nem a platni mellett tanulta a szakmát. Olyan kovászt senki sem csinál, mint ő. „Máj jeggel látom, ha ő dagasztott, nem jagad a tézsza.” Kisé később ő is visszajött. „Gyeje el apádald majd szejdán felvonulni, csinálók neked kakajós bjiószot!”

Alig vártam, hogy eljőjön a szerda. Apu csak hümmögött: bolond Gujiga, olyan nincs is, hogy kakajós bjiós, csak cukros van, legfölsőbb ha mákos emberkezdet óta.

Az óvodában is készültünk a napra, zászlókat ragasztottunk, festettünk, verseket tanultunk a munka ünnepére. Mert május 1-jén azt a sok embert ünnepeljük, aki dolgozik, s azokat is, akik abban a rosszabbik világban dolgoznak, hogy legyen kenyerük, de nem adnak nekik sem azt, sem munkát.

„Szeretettel köszöntjük a Fővárosi Sütőipari Vállalat felvonuló dolgozóit!”

Bátyám már többször vonulhatott fel az apuval, én akkor először. Korán keltünk. Apu öltönyt húzott. Elővette a dobozokból a kitüntetéseit. Három vagy négy ötágú piros csillag lifegett a kétoldali kis láncokon. Bátyám kibetűzte, mert már tudott olvasni: Kiváló Dolgozó, Kiváló Dolgozó, Sztahanovista, a Szakma Kiváló Dolgozója.

Amikor odaértünk a gyülekezőhelyre meg sem ismertem apu pékjeit. Tiszták voltak, jólfésültek, mindegyiken öltöny feszült. Ők viszont megismertek. Hát eljöttél, kiskomám? Egyiküktől egy akkora kiflit kaptam, hogy szinte nagyobb volt, mint én. A párttitkár bácsi óriásperceket osztott, meg lufikat a gyerekeknek. (Mert más is hozta a feleséget, gyereket.) A felnőttek táblákat kaptak. Amikor összeálltunk sorra a párttitkár bácsi azt mondta: Lalikám, te vagy legszebben dekorálva, menj te legelöl. Vidd te a vállalat tábláját. Így is lett. Anyuval és a bratyesszal közvetlenül mögöttem mehettünk. Az igazgató bácsival egy sorban. Szép zene szólt, ami időnként meg-megszakadt. „Szeretettel köszöntjük a malomipar dolgozóit, az ilyenolyan gépgyár dolgozóit!” – hallatszott a hangszórókból. Akkor figyeltem fel,

amikor a dolgozó parasztságot és az aratókat éltették. Rájöttem, most azok menetelnek, akik kiizzadták magukat a kenyerekért.

Egyszer csak felhangzott egy kicsit recsegősen: „Szeretettel köszöntjük a Fővárosi Sütőipari Vállalat felvonuló dolgozóit!” Apukám ment elől a táblával, végig jó magasra tartva. Biztos meglátták az én apámat – gondoltam roppant büszkén. Nagy tapsot és éljenzést kaptunk. Maguk a pékek is kurjongattak, tapsoltak. A párttitkár bácsi később figyelmeztetett: nézz a tribünre, ott a Kádár bácsi! (Fogalmam nem volt, mi az, hogy tribün, de mivel az ujjával mutatta, kitaláltam, hogy az a nagy emelvény.) Ott a Buci is! – mutattak a többiek egy másik bácsira egy messzebb levő oldalsó lelátón. Ő a mi példapékünk! – magyarázta nekem erősen mosolyogva egy másik férfi. Régen ő is pék volt – tette hozzá magyarázólag. Integess nekik! – szólított fel az igazgató bácsi. Szót is fogadtam neki. Ahogy közeledtünk, mindannyian integettünk. Kádár bácsi vissza-integetett nekünk. Később egy arrébbi oldalsó falelátóról az a bizonyos Bucinak nevezett bácsi meg szinte kiesett, ahogy felállva kihajolt a többiek közül. Meglátva apukámat, ahogy viszi a táblát, összezárt ujjakkal hosszan a fejéhez emelte a tenyerét. Pont úgy csinált, ahogy imént azon a kőerkélyen a katona bácsi. Szalutált az én édesapámnak...

Akkor azt hittem, hogy az én apukámnál nem is lehet nagyobb ember a világon. Pedig rövidesen, amikor már a ligeti sátonnál csemegéztünk, kiderült, hogy egy dologban nagyot tévedett. Guriga bácsi jött oda hozzánk, s kezembe nyomta (mint minden pékgyerekeknek) a maga süttötte méretes brióst. A tetején mák is, cukor is volt, beleharapva viszont olvadt csokoládészerű valami áradt szét a számban. Bizony kakaós volt! Neked süttöttem – mondta – hogy ne felejts el miniket, pékmanókat. Így mondta: „pékmanókat”.

Nem is feledem, nem feledhetem. Akik csak egyszer is látták a kézi kemencés pékmanók lapátjaikkal járt élő pokoltáncát, akik valaha is megjárták az utat a búzamagtól a megszegett kenyérig, aki később maga is gyári munkássá lett, azoknak nem csak szólam: a *munka becsületete*. Édesapám emlékét gyaláznám, aki lassan egy évtizede – élete negyedik vagy ötödik rendszerváltása után – idehagyva a földi létet, egy mennyei péksereg főkovásznoka, ha megtagadnám május elsejét, az egykor volt s oly szép munkásünnepet.

Hegedűs Sándor

Május 1. helye és szerepe egy fiatal marxista identitásában

A kollektív történelmi felejtés krízise talán sehol sem annyira tragikus, mint a legfiatalabb generáció esetében. Apáink nemzedéke elfojtás révén tudatosan felejt, és így nekünk még azt a *minimális kollektív emlékezetet sem adják át*, ami hozzásegítene a helyes történelmi identitás kialakításához.

A kollektív történelmi felejtés

A fiatal generáció vákuumban kering. Nem tudunk mihez visszanyúlni, mert egyfajta tabunak, sőt egyenesen szégyennek (vagy legalábbis rossz pontnak) számít, ha nagyszüleink antifasiszta vagy kommunista hősök voltak, akik életüket áldozták *az emberiségért, a humánusért*. Harcoltak a végérvényesen lejárt történelmi paradigma, a feudalizmus ellen, sikeresen felszámolták az évszázadok óta országunk fejlődését megbénító politikai és szellemi terrort - és mi a hála: a kínos hallgatás. Mintha ezek az embertársaink nem is léteztek volna, számkivetettek lettek újból, mint ahogy számkivetettek voltak akkor is, amikor feltették életüket a nagy cél megvalósítására. Csak míg korábban a reakció vetette ki őket a társadalomból, addig emléküket - már saját utódaik. Emlékükből egy néven kívül nem maradt meg semmi...

Valóban emberek maradjunk az embertelenségben

Miként a hősök emlékezete, május elseje is a kollektív történelmi felejtés áldozata lett. Szembesülnünk kell a ténnyel: sajnos, egy fiatalnak már nem jelent semmit sem ez az ünnep. Pedig ha eltekinünk a szokásos közhelyektől: *május elseje a végérvényesen lejárt történelmi paradigma elleni harc ünnepe*, tisztelgés a harcban elesett áldozatok emléké előtt, de ugyanakkor, hogy ezt az új paradigmát megvalósítani tudjuk, *a teremtés, az alkotás, a munka ünnepe is*. Ne az embert rabszolgává alacsonyító kizsákmányoló kapitalista munkára gondoljunk itt, mely már rég megfosztotta a munkát becsületétől - és a munkást társadalmi megbecsültségétől, hanem az alkotás, a teremtés által mintegy „Istenné”, mindenhatóvá váló ember tevékenységére, melynek természetes lételeme az állandó dialektikus fejlődés: a tanulás, a munka – *az emberiségért*..

Ady Endre Az izgága Jézusok c. versében így fejezi ki az ember társadalmi önfelszabadításába vetett reményét: „Vörös Krisztusoknak izgága, Tavasz hadja várunk, várunk, Mert a világ megszenvedett, megérett S jussára méltó: a világra.

Kik immár nemcsak harcot hoznak, De a harcot végigharcolják, Tapsolj, Élet, kikkel régen tartoztál: Millió, jövő Jézusodnak. ”

Ady késői örököse, szerény személyem, mint az emberiség fejlődéséért elkötelezett írástudó csak annyit fűzök - a nagy költő szellemiségének jegyében - próféciájához: ne várjunk, harcoljunk, mert mi vagyunk a „Jézusok”. Minden nap életünkben, szerény kis környezetünkben, adott lehetőségeinkhez képest kell megennünk mindent az emberi butaság felszámolására, az elmék felvilágosítására, a tudás fáklyalángjának továbbadására. Helyzetünk a XXI. század elején nem könnyű: nap mint nap pellengrére állítanak, lezsidóznak, lecionistáznak, lebesúgóznak, lehazaáruolóznak. De a munkát folytatnunk kell - még akkor is, ha nyilas pártszolgálatosok késői utódai agyonvernek a Kossuth téren. „A csillagos ég fölöttem, az erkölcsi törvény bennem. ” - mondotta egykor a königsbergi kalinyingrádi filozófus, Kant. Az erkölcsi törvény, a humánus erre kötelez bennünket. Hogy valóban *emberek* maradjunk az embertelenségben. Május elseje ennek a munkának az ünnepe kell, hogy legyen.

Nagy László

Május elseje!

(Társadalmi Forradalom 1910. május 1.)

Huszadszor áll meg a munka kereke mindenütt, ahol csak él a szocializmus. De nem azért állott meg ez a kerék, hogy a munkások milliói ne dolgozzanak. Hamisság ez! Aminthogy az egyház is átvette, sőt szentté avatta a pogány népek ünnepeit és megtöltötte azokat olyan tartalommal, amilyen az ő céljainak leginkább megfelelt, éppen úgy történt a május elsejének megünneplésével is. A forradalmi munkásság ezen a napon azért tette le a szerszámot, hogy kiegyenesedve, magasra emelt fővel a szemébe nézzen az elnyomó zsarnokságnak és ezzel mintegy kihívta amazt a nagy leszámolásra! De amaz ravaszabb volt. Kikerülte az egyenes harcot és maga is azt hirdette: „a munkásoknak joguk van erre az ünnepre, pihenjenek, mulassanak, szórakozzanak ezen a szent napon!...” A munkások elhitték, hogy nekik május 1-én pihenniök

és mulatniok kell és elfeledkeztek arról, hogy ez volna az a nap - a többi háromszázhatvanégyen kívül - amely napon a munkásság egyedül magának dolgozik, pusztán a maga tavaszát készíti elő... Május elsején emelkedetek fel a legmagasabb csúcsra, oda, ahonnan mindent látotok!... Nyissátok ki szemeteket, ne féljete meg látni nyomorult szolgásgtok házáját!... Ne irtózzatok attól, hogy meghalljátok a szabadság hangját: „A munkásosztály felszabadítása csak a munkásosztály műve lehet!” Lássatok, halljatok mindent!... A füstös gyárakat és a pompázó nyaralókat, az éhségtífuszt és a lakomákat, a rongyot, a selymet, a jólétet, a piszkot, a sötétet és a világosság sugarait, az ágyút és a könyvet, a hazugságot és az igazságot, a népcsalást és a felvilágosítást; mindent, mindent és jöjjetek le és törjétek keresztül rabságotok düled-

ző falait és rohanjatok el messzire onnan, rohanjatok a Szabadság országába - Május elsején!...

Honnan ered május 1. jelentősége?

Május elsejének története megmutatja, milyen tisztán és világosan fogamzik meg egy eszme a nép lelkében és - sajnos - hogyan ferdítik azt el a politikai vezetők és szemfényvesztők, akik a munkásosztályból feltolakodnak. De - bármennyire elhomályosították is azt - „Május 1-nek” valódi értelme mégis újult erővel tör most utat magának. A mai forradalmi mozgalomban Május elsejének először az amerikai „Munka Lovagjai”-nak küzdelmében van jelentősége. A „Munka Lovagjai” egy a maga idején erősen forradalmi szakszervezet volt, mely azonnal megvalósítandó céljául a munkások gazdasági felszabadulását tűzte ki a munkaadók ellen folytatott közvetlen harc ál-

tal; céljai közt első helyen állott a nyolcórás munkanap kivívása. Kezdetben ez a küzdelem nyílt forradalmi harc volt. Ezek a harcok - melyeket később az akkor még szintén forradalmi „Amerikai Munkásszövetség” is teljes erejével támogatott, - csak megelőzői voltak annak az óriási küzdelemnek, mely 1886. május 1-én tört ki Észak-Amerika több nagy városában, különösen Chicagóban a munkások ezen a napon lerakták a szerszámot és kimondták az általános sztrájkot a 8 órás munkanapért. A munkások már egy évvel előbb elhatározták volt, hogy 1886. május 1-én az Egyesült Államok egész szervezett munkássága sztrájkba lépjen ezért a követelésért. Ez az első öntudatos általános sztrájk, melyet a nép a kizsákmányoló kapitalisták ellen vívott. Egész Amerikában hatalmas forradalmi tüntetéseket rendeztek és a harc - melynek semmi köze sem volt a munkásság politikai, parlamenti vagy választójogi érvényesüléséhez - győzelemmel végződött; kétszázezernél több munkás elérte azt, amiért sztrájkolt: a nyolcórás munkanapot. De minden nagy ügynek megvannak a maga vértanúi. Az amerikai kapitalizmust felbőszítette az előretörő forradalmi mozgalom, mely a kizsákmányolást gyökerében támadta meg. Hogy megbosszulja magát, vérét vette a munkásság szabadságharca és a 8 órás munkanapért folyó küzdelem öt legnevesebb előharcosának: *Spies, Parsons, Engels, Fischer, Ling anarchisták* 1887. november 11-én bitófán haltak meg azon hamis vád alatt, hogy a májusi tüntetések alkalmával bombát dobáltak a rendőrök közé. De a hatalmasok mindig csalódnak, ha azt hiszik, hogy a forradalom és szabadság szellemét üldözéssel és erőszakkal elfojthatják.

Már a következő évben újult erővel indult meg ismét a mozgalom a 8 órás munkanapért. 1888. decemberében az Amerikai Munkásszövetség megismételte az 1885. évi határozatot, és kijelentette, hogy az államhatalom minden ellenkezése dacára közvetlen cselekvéssel ki fogja vívni minden munkás számára a 8 órás munkanapot, és hogy ezt a harcot 1890. május 1-én általános munkabeszüntetéssel és hatalmas forradalmi tüntetéssel fogja megkezdeni. Időközben, 1889-ben, Párizsban összeült a nemzetközi szociáldemokrata kongresszus és elfogadott indítványt, mely szerint hozzájárult az Amerikai Munkásszövetség határozatához. Mivel azonban a kongresszuson a parlamentarizmus hívei voltak többségben, ezek elferdítették a május 1-i mozgalom valódi értelmét - mely a nép szenvedésé-

ből és áldozatkészségéből született - és kijelentették, hogy május 1 csupán a békés tüntetés napja legyen, melynek célja, hogy kormányzó és törvényhozó hatalmakat megkérje, kegyeskedjenek a 8 órás munkanap kérdését figyelmükre méltani és törvényes úton szabályozni.

Világos, hogy ez egyszerűen megtagadása az elvnek, elcsavarása május 1 eredeti, valódi értelmének. Ennek az elvtagadásnak gyümölcseit mindenütt észrevehetjük, ahol május elsejét ilyen törvényes, békés módon ülik meg. Mindezekben az országokban - Németország, Ausztria, Magyarország, Svájc, Anglia - május elseje nem egyéb általános vigadozás napjánál; a nap valódi értelme, a harcra és cselekvésre való előkészülés, csaknem teljesen ismeretlen.

Az első szabad május elseje - a megpróbáltatások után

Az a tavasz sokunknak hozott - a nehéz évek és az utolsó hónapok gyötrelmei után - döntő változást, a felszabadulást.

Jászládányi éveim a háború alatt

Népes családom Jászládányban élt. A háborús években - apám katonai szolgálata miatt - igen szűkös. Az elemi iskolát befejezve szerettem volna továbbtanulni, ezért tanítóim biztatására különbözeti vizsgát is tettem. Realitása azonban csak annak volt, hogy tanonc leszek, lehetek.

Szerencsés fordulat volt életünkben, hogy apámat felmentették a katonai szolgálat alól, ezzel életkörülményeink rendeződtek. Részes aratást vállaltunk, amiben tizenegy éves hűgom is segített. Csapadékos nyáron 6 hét aratás bizony fárasztó volt számunkra. Abban az évben jó termés volt, biztosítottak látszott a megélhetés.

A front közeledtével - a tiszai harcok idején - október közepétől november 11-ig nem tudhattuk, mi lesz a következő órákban. Egy lengyel úti szótárból "oroszul" tanultam. Ennek később csak kevés hasznát vettem, de jó időtöltés volt. Nyugalmas 6 hét után a kellemes karácsony estét döbbenetes hír követte. A nagyközség tízezer lakosának kilakoltatása otthonából! Éjfélétől számítva nyolc óra alatt távozni kellett. Mindent hátrahagyva, március 18-ig egy rokonunk tanyáján kaptunk helyet negyvened magunkkal, amíg visszatérhettünk feldúlt otthonunkba.

Ez a tragédia összefüggött Budapest ostromával. A 2. Ukrán Front főhadiszállása a szomszédos Jászapátiban volt. Ott normális élet folyt. A törzsek szállását, kiképző helyeit azonban Jászládányon he-

Csak olyan országokban, mint Francia-, Olasz-, Spanyol- és Oroszország ragaszkodtak május elsejének eredeti forradalmi jelentőségéhez. De a vereségek, amelyek a parlamenti politikai küzdelmet mindenütt érték, az utolsó években alaposan megváltoztatták a helyzetet. A munkásság mindinkább elfordul a választási komédiától és egyre hangosabban követeli az általános sztrájkot és a közvetlen antimilitarizmus alkalmazását. A munkásmozgalmak vezetői azt hirdetik, hogy a munkások bízzák ügyeiket öreájuk. Mi pedig azt mondjuk a munkásoknak: *Ne bízzatok senki másban, csak saját erőtökben, a saját összetartásotokban!* Semmiféle vezető nem fog rajta-tok segíteni, ha magatok nem segítetek magatokon!

lyezték el. Ezt kiemelt védelemmel óvták.

A sanyarú helyzet ellenére az élet hamar normalizálódott. A földosztás a maga pátoszával külön történet.

Az iskolai oktatás újraindulása

Az én személyes életemet az iskolai oktatás újraindulása változtatta meg. Újra tanulhattam a polgári iskola harmadik osztályában.

Történt pedig, hogy a magán polgári iskola újraindítását úgy engedélyezték, hogy ingyenesen fel kellett venni a község három iskolájából egy-egy arra alkalmas tanuló. A központi iskolából én lehettem az. Nehéz volt fáradtan, kopottan beilleszkedni a módosabbak már kialakult közösségébe. Sokszor éreztem egyes tanárok ellenszenvét is. Szerencsémre az igazgató ismerte még az elemiből versmondó képességem. Könnyen, gyorsan tanultam meg a verseket. Áprilisban tananyagként egy hónap alatt a Toldit, a Mamát. Az iskolai önképzőköri rendezvényen Adytól a Hadak útján-t.

Május Elseje megünneplését a helyi nyomdában készült plakátok hirdették. Rajta: a nagygyűlésen verset mond Szalóki László polgári iskolai tanuló.

Az igazgató úr választotta verset: Ady: "Nekünk Mohács kell" Többször megbeszéltük, hogy hatásosan, de ne pózolván adjam elő.

A Hősök terén így léphettem dobogóra 1945. május elsején. Igyekeztem gyorsan lelépni, mert otthon sok munka várt rám. Csenedesebb utcába érve hónom alá kaptam kinőtt cipőmet. Ettől egészen vídám lett az a napom!

Dr. Szalóki László

Itt van újra...

Május elseje közeledtével elgondolkozom, milyenek is voltak az elmúlt május elsejék. Sok szép május elsejei felvonuláson vettem részt. Ezek közül jutott eszembe egy gyermekkori emlékem.

1947-ben, 13 évesen, édesapám (aki az MKP tagja volt) elvitt magával a május elsejei felvonulásra. Ez egy *kis borsodi községben* történt. A rézfúvós zenekar mozgalmi- és népdalokat játszott. Mi vidáman, jó hangulatban vonultunk és énekeltünk. A sok felnőtt között nem sokan voltak a hozzám hasonló fiatalok, gyerekek, - inkább csak az idősebbek vonultak.

Én édesapám erős kezét szorítva, énekeltem velük az édesapámtól tanult, szép tavaszi éneket:

„ Itt van újra május elseje,
a levegő dallal van tele,
zengedezzük hát mi is dalunk,
hisz mindnyájan munkások vagyunk,
mindnyájan testvérek vagyunk. ”

Közel 60 év telt el, de ma is boldogan emlékszem vissza erre a május elsejére.

Horváth Lajosné

Szolnoki előkészületek május elseje megünneplésére

Az elmúlt évek hagyományait követve az ünnepség a szolnoki *Famunkások emlékművénél* kezdődik reggel 9 órakor. Ezt a különböző baloldali pártok és civil szervezetek rendezik, de a városi önkormányzat képviselője is jelen szokott lenni. Az ünnepi megemlékező beszédet - közös megállapodás szerint - felváltva, a soros szervezet megbízottja tartja.

Az ünnepség a Tiszaligetben folytatódik, ahol igen színes műsorok szórakoztatják az oda látogatókat. Minden pártnak van itt saját sátra. Minden évben kirakódóvásár is van. A szolnokiak nagyon kedvelik ezt, tömegesen látogatnak ide.

Számomra különösen nagy élmény volt a múlt évi május elseje. Moldova György dedikálta könyveit a Munkáspárt sátránál. Interjút is adott, sok emberrel beszélgetett.

Donkó Jolán tudósításából

Május elseje borúja-derűje

Zenés ébresztő, zászlóerdő, transzparenszek. Dísztribün, sorokba rendezett felvonulók, nagyszerű termelési eredményeket harsogó hangszórók, liget, muzsika, tánc, habzó sör, lacikonyha. Május elseje volt, a munka ünnepe, s mi azt is tudtuk ünnepelni, ami legfeljebb a “táboron belül” volt említésre méltó. Mégis szép volt, az a nap a mienk volt, felhőtlen, hisz a szónak: május, zenéje van, s másnap mindenkit várt a megszokott munkája. Bár vannak ma olyanok is, akik a szocialista kísérlettel szembeni ellenérzésüket kivetítik május elsejére is.

A szemináriumokon évről-évre meghallgattuk, hogy a II. Internacionálé az 1888. évi Saint-Louis-i véres összecsapás emlékére miként emelte ezt a napot a munka ünnepévé. A tőke és a munka csapott össze ott, és akkor; a profit és a kenyér volt a tét.

Milyen ünneplésekre nyílt lehetőség a 19. század utolsó évtizedében például a “Viharsarokban”? Orosházán, Békéscsabán már az első, az 1891-es május elsején vér folyt, mert az akkori hatalom a munkásnők keze által hímzett egyleti zászlót a „székház” udvarán kitűzve sem tűrte. Hódmezővásárhelyen ebben az évben csak a városon kívül, a „Szigetben” lehetett gyülekezni, s a szónoktól is hamar megvonta a szót a teljhatalmú rendőrbiztos. Évről-évre nőtt a bizonytalan helyzetűek - iparosok, kubikosok, cselédek, a nincstelének - várakozása május elseje iránt. Csak munkát, és annak fejében kenyeret akartak a családnak. Szántó Kovács János igen hathatósan fogalmazta meg követeléseiket, szuggesztív erővel vázolta fel egy igazságosabb társadalom képét. A helyzet azért vált fenyegetővé, mert télvégeken, tavaszélon nagyon sok vásárhelyi és más család kamrája teljesen kiürült. 1894-ben is azért várták sokan a május elsejét, mert a demonstratív erő felvonultatásával jelezni akarták: helyzetük végképp tarthatatlanná vált. A hatalom május 1. előtt egy héttel törvényt sértve provokált, majd lecsapott az egész mozgalomra. Sokan kerültek börtönbe, pl. Szántó Kovács János 5 évet ült a Csillagban.

Ezt követően - az 1919-es évet leszámítva - a május elsejék fél évszázadon át a tiltás jegyében zajlottak.

1945 után a hatalom „tulnyergelte” ezt a napot, mert az ünnep, a majális, a családi és munkahelyi közösségek találkozási alkalmainál fontosabb lett a rendszer erejének és támogatottságának demonst-

rálása. Így vált lassan megrendezetté a részvétel, kényszeredetté a lelkesedés. A munka ünnepe a pártpropaganda eszközzé vált.

Jó sorsom úgy hozta, hogy 1966-tól a hódmezővásárhelyi május elsejék levelezénylése munkaköri kötelességemmé vált. Bennem éltek korábbi saját negatív tapasztalataim, s mindenképpen változtatást akartam. Az ötlet akkor szülehetett, amikor azt ecsetelték, hogyan ázott bőrig a fél város, mert az akkor itt székelő megyei tanács elnöke a zuhogó esőben a leírt beszéde minden betűjét felolvasta. Tudtam: a következő május elseje lesz a vizsgamunkám: El kell hagyni az ünnepi beszédet, mert így a felvonulók eltérő időpontokban gyülekezhetnek, közvetlenül „bevetésük” előtt, s így a várakozás, no, meg a tribün előtti elvonulás belefér egy röpke órácskába. Sikerült meggyőzni a terv ellenzőit, s 1967-től a rendszerváltásig 14 napsugaras május elsejét ezen szisztéma szerint zökkenőmentesen „levezényeltem”. Állítom, hogy sokan szívesen emlékeznek vissza a majálisokra, s hiányzik is egy kicsit. Hiányzik, mint az összetartozás, a szolidaritás kifejeződésének szép lehetősége. Sajnos, sokaknak ma a létbiztonságot, a jövő tervezhetőségét jelentő munka hiányzik elsősorban.

A hazai baloldal irányváltáshoz gyűjt erőt, ezt igazolták az 1989-es reformkörösök minapi (2004. évi - a szerk.) kecskeméti és budapesti tanácskozásai is. A stratégiai irányváltás célja: a mára túlzottan polarizált társadalmi berendezkedés fokozatos korrekciója, továbbá a létbiztonság, az igazságosság, a szolidaritás, az esélyegyenlőség visszaszorítása csak a gazdasági erőforrások - az új viszonyok között is elérhető - gyarapodásával biztosítható. A változásokat sürgetők kimondták: el kell érni a hazai újkapitalizmus piaci viszonyainak humanizálását. A létbiztonsággal együtt újra felerősödik a szolidaritás érzése is, amikor egyre többen átérzik: “a másik ügyéhez egész létemmel van közöm!” (Garai Gábor: Árlisták című verse)

Az idei május első napja történelmi dátummá, rövidesen érettségi tétellé válik. Az európai összefogás és együttműködés jelentős új erővel, velünk, magyarokkal is - gyarapodik. Ezt az együttműködést most nem nagyhatalmi diktátum írja elő és vezényli, hanem az összefogás előnyének józan belátása és demokratikus érvényesülési formája. Bizakodunk: több ➔

évtizedes lemaradásunk felszámolását elkezdhetjük, s lesz annyi erőnk és kitartásunk, hogy a közelítés eredményeit a jövő generációi számára biztosítani tudjuk.

Ez a közelítés – reményeim szerint –

jelenteni fogja azt is, hogy a munkát újra ünnepelni lehet, fellobogózzuk környezetünket, mosolyogni is tudunk majd egymásra, amikor habzó sörrel öblítjük le a sült kolbászt vagy lacipecsenyét, és ma-

gunkban végiggondoljuk a május elseje történelmi szerepét.

Szabó Dániel
az 1989-es Reformkörök alapító tagja

Bánya és Bányászirató

Tizennégy évesen – 1960-ban – kerültem a vágáriskolába Tatára. A tatabányai XI-es, majd a VI.-os aknában szippantottam először a bányalevegőbe. Azóta sem tudom elfelejteni a szénpor ízét, a semmivel össze nem hasonlítható illatát. A bánya örökre meghatározta további életem. Negyvenkét évet töltöttem a bányászásban. Akkor, 1960-ban a Tatabányai Szénbányászati Tröszt termelése a 3,5 millió tonnával a legmagasabb volt a szénbányák életében. Mindezt tizenöt aknából közel tizennégyezer ember termelte ki. Azóta sorra merültek ki a tatabányai aknák, ám csalóka reményként új eocén bányák nyíltak, amelyek botrányosan elúsztak és elvéreztek a gazdaság, a politika és az érdekcsoportok, szervezetek harcában. Egy ideig vergődve, kínlódott, mert 2004 áprilisában, az utolsó bányában a Mátyás I/a aknában is megszüntették a termelést. A szénbányászati végleges leállása előtti napokon – két alkalommal – még utoljára leszálltam a bányába. Végigjártam a vágatokat, a munkahelyeket. Szemükbe néztem a bányászoknak. Csak bizonytalanságot, ürességet láttam. Ezek már nem a jövőbe tekintő, bizakodó hős bányászok. Megvert, a társadalom által lesajnált, kivetett, eltartottnak kikiáltott, a bányához utolsó percig ragaszkodó, kitartó és hű szénporos arcú embereket láttam, akik már nem bíznak a jövőben. A bányában meghalt, megrokkant pajtásaim vádló tekinteteit vélem villanni az omlásból. Megtelt a lelkem kesernyés, szénporos, izzadságszagú bányalevegővel. Fényképezőgéppel és az érzékszerveimmel rögzítettem az agyamban, a szívemben a tatabányai szénbányászati még élő, vergődő, utolsó pillanatait. A ventilátorok dobhártyát szaggató zúgása, a gumiszalagok görgőinek nyikorgása, fejtőgépek zakatolása, a bányászok keserű, de görcsös beletörődése munkájuk elvesztésében, a lebegő bizonytalanság, a kényszernyugdíj csapdája, a befelé zokogás vad dühe, a bányabezárást elrendelők közönye, a megalázottak könnye, a megfagyott káromkodás szénszimfóniaként lüktet agyamban. Éget a vágáriskolában bőrömrre tetovált bányászkalapács és a köréje írt: Jó szerencsét!

Utolsó Jó szerencsét! tatabányai szénbányászati, tatabányai bányász pajtások!

Értetek kong a lélekharang a szénszimfónikus csendben.

AJÁNLÁS: A bányászelleneseknek, a közömbösöknek, a finnyásan fanyalgóknak, a „polgároknak” talán hangzavar ez a szénszimfónia – és lehet, hogy számukra nem is európai -, de nekünk bányászoknak a velőnkbe maró sikoltás. Megfagyott kiáltás. Figyelmeztető jel. Te is sorra kerülhetsz! Az évmilliók fogságából kiszabadult szénbe zárt páfrányok, az üledékbe kövült eocén csigák nélkül ma nem lenne élet, így ők sem éltek hiába az ő-őceánban. Hiszem, hogy a bányászok életének, munkájának volt értelme, küldetése ebben a kakofón világban. És ha már a jó szerencse is „elpártolt” tőlünk, legalább te könyörögj értünk Szent Borbála.

Ladányi András

Szabó Zoltán: Bányászok 2000

Szabó Zoltán Angyalföldön született 1929 február 5.-én. Ahhoz a művész nemzedékhez tartozik akik nagyon mélyről indultak, de nagy akarással, az egyszerű munkásemberektől kapott küldetéstudattal követelték jussukat a művészetben. Jó mestereik voltak, Bernáth, Fónyi, Domanovszki, Barcsay. Szabó Zoltán szinte atyai barátsággal kötődött Fónyihoz és Barcsayhoz. Istenadta tehetségét korán felismerték és segítették. Kiállításai egyre nagyobb sikert hoztak, díjakat nyert, Munkácsi díjat, majd érdemes művész lett. Képeit a végtelen ember szeretet, hűséggel a munkás ember szeretete, monumentálissá emelt tisztelete jellemzi. Hűséges szülőföldjéhez is, képeit régóta Angyalföldi Szabó Zoltránként jegyzi. Nemrég Egri Mária írt róla a Körmenyi Galéria gondozásában egy szép monográfiát.

A Szerkesztőbizottság

megjegyzése:

a cikkek – a testületi állásfoglalások kivételével –
egyéni álláspontot képviselnek.

FÁKLYA

a Május Elseje Társaság híradója

Alapító szerkesztő: Berényi Ferenc

Felelős szerkesztő: Dr. Tóth Miklós

Szerkesztő: a Szerkesztőbizottság,

Tagjai: Kovács György,

Dr. Orbán Péter, Szebeni András

Felelős kiadó: Dr. Aggod József

Cím: 1023 Budapest, Zsigmond tér 8.

Telefon: 335-4236

Nytsz.: B/PHF/805/1991

Internet: <http://faklya.extra.hu>

E-mail: majlitsars@freestart.hu

Nyomda: Vasas-Köz Kft. Budapest